

УДК 81'23

Н. О. Онищук,
аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

LadyN.86@mail.ru

ШКАЛЮВАННЯ ЯК ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП ВІЛЬНОГО АСОЦІАТИВНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

У статті на основі матеріалів, отриманих у ході використання міждисциплінарного методу шкалювання як засобу об'єктивації суб'єктивного у сприйманні лексики у психолінгвістичному аспекті, показано особливості проведення експериментального відбору матеріалу (способом шкалювання), представлено результати проведеного вимірювання.

Ключові слова: вільний асоціативний експеримент, шкалювання, стимульний список.

Становлення будь-якої самостійної наукової галузі знань визначається чіткою сформованістю її методологічного апарату, що, передусім, визначається предметом та об'єктом дослідження, наявністю актуальної проблемної пізнавальної ситуації та методичним інструментарієм для її прояснення та вирішення. Глобальною проблемою, яка визначає сьогодиншній стан наук гуманітарного циклу, є вивчення психічної організації особистості, яка зумовлює процеси пізнання людиною світу та самої себе у межах фізичної та соціальної реальності.

Ця проблема висвітлена у працях видатного російського вченого Л. С. Виготського. Його ідеї були підґрунтям для розвитку психолінгвістики, відносно молодой науки (від 1953 року), яка вивчає природу і функціонування мовлення і мови, використовуючи та поєднуючи відомості та підходи психології та лінгвістики. Основоположною ідеєю культурно-історичної теорії Л. С. Виготського, якою послуговується сучасна психолінгвістика, є теза про опосередковану природу психіки людини, що визначається дією знакових систем, чільне місце серед яких посідає мова. Вона [ідея] значно розширює обрії психолінгвістики, і тим самим, дає змогу по-новому розставити акценти у визначенні її предмета та об'єкта [1].

Проблеми мови та мовної свідомості не можна досліджувати тільки на основі парадигм чистої лінгвістики: мова є не тільки засобом спілкування, а й знаряддям мислення. Мова потребує розуміння, яке виникає лише тоді, коли, з одного боку, його змістовна сторона буде незмінно пов'язана з психікою людини, а з іншого – з тим, що елементи психічної діяльності людини як відображення її свідомості знаходять прояв у живій реальній діяльності людини. Значить, що не можна розглядати мову за межами зв'язку з діяльністю самої людини, тому мовна свідомість вивчається нами не тільки як психічний процес, пов'язаний із психічною діяльністю людини, але і як психолінгвістичне та когнітивне явище, яке актуалізується у проявах мовної свідомості в діяльності людей, у ході їхнього спілкування та взаємодії. Оскільки "мовна свідомість не може бути об'єктом аналізу в момент перебігу психічних процесів, то вона може бути досліджена тільки як продукт психічної діяльності, що має експліцитне вираження у формах артефактів, відчужених від суб'єкта свідомості" [2].

Суспільний характер свідомості породжується у ході колективної суспільно-практичної діяльності. Результатом спільної діяльності людей став розвиток абстрактного мислення і мови. Свідомість і мова утворюють діалектичну єдність. Мова є безпосередньою дійсністю думки, свідомості [3]. Вона бере участь у процесі розумової діяльності як її чуттєва основа чи знаряддя. Свідомість не тільки виявляється, але і формується за допомогою мови. У цій єдності визначальною стороною є мислення: будучи відображенням дійсності, воно створює форми і диктує закони свого мовного буття. Через свідомість і практику структура мови в кінцевому підсумку висловлює, хоч і в модифікованому вигляді, структуру буття. Обидві сторони цієї єдності відрізняються одна від одної: свідомість відображає дійсність, а мова позначає її і висловлює в думці.

Мовознавство останніх десятиліть характеризується рішучим поворотом у вивченні людського фактора в мові – "людина-мовець – homo de paroles" [4], тобто мова розглядається не тільки і не стільки як система знаків у людській свідомості. Свідомість, за О. М. Леонтьєвим, у своїй безпосередності відкривається суб'єкту картиною світу, в яку включений він сам, його дії і стан [5].

Таким чином, свідомість розглядається нами як ідеально-об'єктивна суспільна сутність, детермінована буттям, що відбивається у вигляді образів і уявлень, що зберігаються в мозку людини, недоступна безпосередньому спостереженню, але в той же час і нерозривно пов'язана з дійсністю внаслідок реалізації його за допомогою механізмів мови.

Метою цієї статті є обґрунтування ідеї про використання методу експериментального матеріалу (шкалювання) для об'єктивації суб'єктивного у суспільній свідомості мовців.

Е. Г. Юдін визначає загальну схему рівнів методології, до якої належать такі складові: вищий рівень філософської методології науки, рівень методологічних загальнонаукових принципів дослідження, рівень конкретно-наукової методології, рівень методики і техніки дослідження [6].

Експеримент – засіб об'єктивації, спосіб вимірювання об'єктивних відомостей. Для отримання ефекту від експериментальної роботи необхідно дібрати адекватний матеріал. У разі проведення асоціативного експерименту виникає проблема об'єктивації (встановлення спільного) суб'єктивних вражень (окремих реакцій мовців). Засобом такої об'єктивації може бути шкалювання.

Шкалювання – метод моделювання реальних процесів за допомогою числових систем. У науках соціальних і гуманітарних шкалювання є одним із найважливіших засобів аналізу досліджуваного математичного явища, а також способом організації емпіричних даних, одержуваних за допомогою спостереження, вивчення документів, анкетування, експериментів або тестування [7; 8]. Більшість соціальних і психологічних об'єктів неможливо чітко фіксувати щодо місця і часу їх існування, тому вони не піддаються прямому вимірюванню. А отже, виникає питання специфіки числової системи, здатної корелювати з емпіричними даними такого типу. Різні методи шкалювання служать особливими прийомами трансформації якісних характеристик в певну числову змінну. Загальний процес шкалювання полягає в конструюванні за певними правилами самої шкали і містить два етапи:

1) на етапі збору даних, від методів якого залежить вид соціально-психологічної інформації, створюється емпірична система досліджуваних об'єктів і фіксуються типи взаємин між ними;

2) на етапі аналізу даних, від методів якого залежить обсяг інформації, будується числова система, що моделює відношення емпіричної системи об'єктів; іноді цей етап позначається як вибір і реалізація методу шкалювання.

Шкала – це засіб фіксації результатів вимірювання властивостей об'єктів шляхом упорядкування їх в певну числову систему, в якій відношення між окремими результатами виражене у відповідних числах [9]. У процесі упорядкування кожному елементу вибірки ставиться у відповідність певний бал (шкальний індекс), що встановлює положення спостережуваного результату на шкалі.

Шкалювання є операцією упорядкування вихідних емпіричних даних шляхом переведення їх в шкальні оцінки. Шкала дає змогу впорядкувати явища, що спостерігаються, при цьому кожне з них отримує кількісну оцінку (квантифікується). Шкалювання допомагає визначити нижчий і вищий ступені досліджуваного явища. Наприклад, при дослідженні певних інтересів осіб встановлюються їх межі: дуже великий інтерес – дуже слабкий інтерес. Між цими кордонами визначається ряд ступенів. У результаті складається така шкала інтересів: дуже великий інтерес (1); великий інтерес (2); середній (3); слабкий (4); дуже слабкий (5).

У психолого-педагогічних дослідженнях застосовують класифікацію шкал, запропоновану С. Стівенсоном, згідно з якою чотири основних способи вимірювання, пов'язані з різними правилами, називають вимірювальними шкалами (номінальна, порядкова, інтервальна і шкала відносин) [10].

Будь-яке лексико-семантичне дослідження успішне лише за умови правильно відібраного лексичного матеріалу.

Потрібно зазначити, що у відомій нам літературі практично не вказано, що автори надавали цьому питанню необхідної уваги. Отже, процедура відбору матеріалу частіше всього зводиться до: *"Для дослідження були відібрані дієслова..."* [11]. Очевидно, що у більшості випадків автори мають власну думку щодо того, скільки саме і яких слів потрібно вивчати.

Традиційно для відбору лексичного матеріалу використовують словники, тексти, живе мовлення носіїв мови тощо. Нами були використані такі джерела відбору матеріалу:

1. Словники. Словники української мови зазвичай побудовані не за типом тезаурусів, тому містять переважно літературні слова, поширені в сучасній комунікації. У такому випадку словники з державного управління [12], економічних [13], юридичних термінів [14], а також значною мірою тлумачний словник [7] дають потрібну нам суспільно-політичну лексику.

2. Експеримент. Це опитування носіїв мови з метою виявлення активного словника. Саме поняття *"активний словник"* пропонує оцінку ступеня володіння відповідними словами, яку легко отримати саме шляхом вивчення поведінки *"середнього"* носія мови. Не можна також не враховувати такий фактор, як *"ціна дослідження"*. Проведення експерименту об'єктивніше, ніж детальний аналіз словників, а тим більше великої кількості текстів. Якщо експеримент організований належним чином і опитують достатньо велику групу інформантів, то отримання *"активного словника"* практично гарантоване [15: 10-11].

Для формування стимульного списку зі специфічною лексикою – групи суспільно-політичних слів сфери державного управління – з метою максимальної об'єктивації відібраного матеріалу ми використали таку джерельну базу: шляхом вибірки з Енциклопедичного словника з державного управління було відібрано 197 слів, які склали список для шкалювання. Лексеми обрані за алфавітом, тому відносно суб'єктивно визначена їх кількість та актуальність для мовців.

Ми використали метод шкалювання як підготовчий етап вільного асоціативного експерименту. Для організації та проведення останнього необхідним є розв'язання таких завдань:

1) формування стимульного списку (в нашому випадку за допомогою шкалювання);

2) визначення групи інформантів: нефхівці – люди від 17 до 30 років, які є користувачами управлінських послуг (студенти) та, з метою контролю, фхівці – суб'єкти державного управління (віком

від 22 до 35 років), у яких має бути сформована професійна картина світу, що зазнає впливу термінів та понять державного управління.

Для опрацювання результатів ми застосували трансформований варіант *методу полярних профілів* (передбачає застосування для оцінки умовної шкали, крайніми точками якої є протилежні значення ознаки (наприклад, добрий – злий, теплий – холодний і т. д.). Проміжок між полюсами ділиться на довільну кількість частин (балів): наприклад, оцінка ступеня довіри кандидату на виборну посаду дається в полярній шкалі: (*Довіряю повністю*) 10 – 9 – 8 – 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 2 – 1 (*Зовсім не довіряю*) із *методом рейтингу* (оцінка об'єкта проводиться шляхом усереднення оціночних суджень групою компетентних експертів. Маючи загальні критерії оцінки (у порядковій шкалі, в балах), експерти незалежно один від одного (в усній або письмовій формі) виносять свої судження. Усереднений результат експертної оцінки є досить об'єктивним і називається рейтингом.).

Ми запропонували оцінити поняття за шкалою: "1" – не важливо; "2" – байдуже; "3" – потрібно; "4" – важливо; "5" – дуже важливо. У шкалюванні взяли участь 231 інформант із різних регіонів України (Житомирської, Київської, Вінницької, Кіровоградської, Львівської, Харківської областей, АР Крим), серед яких студенти ВНЗ, а також державні службовці. Отримавши анкети, інформанти мали ставити оцінки в дужках після понять чітко та розбірливо, не відвертатися, не заглядати до анкети сусіда, не питати в нього поради і намагатися писати чітко та розбірливо, адже важливо, щоб оцінка була індивідуальною.

Проаналізувавши отримані результати опитування за шкалою від 1 до 5, шляхом вибору найвищої загальної оцінки ми відібрали з початкових (197 слів) 105 слів-стимулів для майбутнього стимульного списку: АДМІНІСТРАЦІЯ, АЛЬТЕРНАТИВА, АТЕСТАЦІЯ, БЕЗПЕКА, БІДНІСТЬ, БІЛЬШІСТЬ, ВЕТО, ВИБОРИ, ВИКЛИК, ВІДДІЛ, ВЛАДА, ВПЛИВ, ВРЯДУВАННЯ, ГЛАВА ДЕРЖАВИ, ГРОМАДА, ГРОМАДСЬКА ДУМКА, ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА, ДЕКРЕТ, ДЕМОКРАТІЯ, ДЕПАРТАМЕНТ, ДЕРЖАВА, ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН, ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ, ДЕРЖАВНІ КОШТИ, ДІЯЛЬНІСТЬ, ДОТАЦІЯ, ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА, ЕТИКА, ЕТНОС, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ, ЖИТТЯ СУСПІЛЬНЕ, ЗАВДАННЯ ПОЛІТИЧНЕ, ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ, ЗАКОН, ЗАКОНОДАВЧА ВЛАДА, ЗАЛЕЖНІСТЬ ПОЛІТИЧНА, ІДЕАЛ СУСПІЛЬНИЙ, ІМУНІТЕТ, ІНВЕСТИЦІЇ, ІНТЕРНЕТ, ІНФОРМАЦІЯ, ІНФРАСТРУКТУРА, КАДРИ, КАР'ЄРА, КЕРІВНИК, КОМПЕТЕНТНІСТЬ, КОНКУРЕНЦІЯ, КОНСТИТУЦІЯ, КОНЦЕПЦІЯ, КООРДИНАЦІЯ, КОШТОРИС, КРАЇНА, КУЛЬТУРА, ЛІДЕРСТВО, МИТО, МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, МІНІСТР, МІСЦЕВА ВЛАДА, МОДЕРНІЗАЦІЯ, МОНІТОРИНГ, НАРОД, НАЦІЯ, НОРМАТИВ, ОСОБИСТІСТЬ, ПАРЛАМЕНТ, ПАРТНЕРСТВО, ПАТРІОТИЗМ, ПОЛІТИКА, ПОСАДА, ПОСТАНОВА, ПОТЕНЦІАЛ, ПОТРЕБИ, ПРАВА ЛЮДИНИ, ПРАВОСУДДЯ, ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР, ПРОГНОЗУВАННЯ, ПРОГРАМА, ПРОДУКТИВНІСТЬ, ПРОЕКТ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, РЕСПУБЛІКА, РЕСУРСИ, РЕФЕРЕНДУМ, РЕФОРМА, РІВЕНЬ ЖИТТЯ, РОЗВИТОК, САМОВРЯДУВАННЯ, СВОБОДА, СЛУЖБА, СТАБІЛІЗАЦІЯ, СТАНДАРТ, СТАТИСТИКА, СТРАТЕГІЯ, СТРУКТУРА, СУВЕРЕНІТЕТ, СУСПІЛЬСТВО, ТЕОРІЯ, УГОДА, УКРАЇНА, УПРАВЛІННЯ, УРЯД, ФЕДЕРАЦІЯ, ЦИВІЛІЗАЦІЯ, ЯКІСТЬ ЖИТТЯ. Опрацювання результатів відбувалося за принципом встановлення сумарної загальної оцінки, наприклад: поняття ВИБОРИ отримало в інформантів 896 балів (5+4+1+5+1+5+5+3+3+5+5+1+4+5+3+5+3+2+5+5+5+4+ і т. д.), а поняття НАЦІЯ – 1060 балів (таким же чином: шляхом додавання усіх оцінок). Діапазон сумарної загальної оцінки достатньо широкий: від 391 балу (МАРГІНАЛ) до 1078 балів (КРАЇНА).

Цікаво те, що інформанти досить низько (від 1 до 3 балів) оцінили, на наш погляд, такі актуальні поняття, як: ДВООМОВНІСТЬ (БІЛІНГВІЗМ), ОЛІГАРХІЯ, ОПОЗИЦІЯ, СВОБОДА СЛОВА, СТАНДАРТ, ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА, ХАБАР, ХАОС, ЦИВІЛІЗАЦІЯ тощо. Вони [поняття] були виключені із майбутнього стимульного списку. Залишається питанням причина такого повороту подій. Не виключено, що низько оцінені поняття або не зрозумілі для інформантів, або дуже часто використовуються ними як носіями мови, що викликає нівелювання смислу.

Досвід дослідників та наш власний свідчать, що список стимулів не повинен перевищувати 110–120 (у нашому випадку 105). Робота над списком відбуватиметься у трьох етапах, кожен із яких складатиметься із 35 слів. Тобто інформант працюватиме кожного разу з певною порцією стимулів. Саме за такої кількості увага реципієнта залишатиметься досить стійкою, дозволить отримати оптимальні результати. Досвід свідчить, що якщо порція слів більша, то спостерігається зниження інтересу, млявість, неувважність, що призводить до "написання чого-небудь".

На основі списку стимульних лексем буде сформовано анкету для проведення вільного асоціативного експерименту.

Таким чином, статистичні методи, зокрема шкалювання, відіграють значну роль у сучасних дослідженнях за умов їх правильної організації. Ці методи найбільш поширені у соціальних дослідженнях, при вивченні громадської думки, коли не вимагається висока точність, а потрібно лише зорієнтуватися у тому чи іншому питанні. Шкалювання продуктивне і у лінгвістичних дослідженнях. Зокрема, наш експеримент показав ефективність шкалювання як методу отримання об'єктивної інформації від суб'єктів-носіїв мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – М. : Лабиринт, 2001. – 368 с.
2. Тарасов Е. Ф. Межкультурное общение – новая онтология анализа языкового сознания / Е. Ф. Тарасов // Этнокультурная специфика языкового сознания. – Москва, 1996. – 208 с.
3. Абрамян Л. А. Идеально чи ідеальне? (Кілька зауважень у ході дискусії) / Л. А. Абрамян // Питання філософії. – 1987. – № 10. – С. 54–63.
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 720 с.
5. Леонтьев О. М. Діяльність. Свідомість. Особистість / О. М. Леонтьєв. – М. : Наука. 1975 – 167 с.
6. Юдин Е. Г. Системный подход и принцип деятельности : методологические проблемы современной науки / Е. Г. Юдин. – М. : Наука, 1978. – 392 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 170 000 слів і словосполучень / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь : ВТФ "Перун", 2004. – 1440 с.
8. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : [навчальний посібник] / В. І. Романчиков. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 171 с.
9. Челышкова М. Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов / М. Б. Челышкова. – М. : Наука, 2001 – 359 с.
10. Ермолаев О. Ю. Математическая статистика для психологов : [учебник] / О. Ю. Ермолаев. – [2-е изд., исп.]. – М. : Московский психолого-социальный институт : Флинта, 2003 – 122 с.
11. Терехова Д. І. Асоціативний портрет українця та росіянина / Д. І. Терехова // Мовознавство. – 1997. – № 6. – С. 43–50.
12. Енциклопедичний словник з державного управління / [уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна]. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
13. Живко З. Б. Словник сучасних економічних термінів / [Живко З. Б., Живко М. О., Живко І. Ю.]. – Л. : Край, 2007. – 384 с.
14. Юридичні терміни : Тлумачний словник / [Гончаренко В. Г., Андрушко П. П., Базова Т. П. та ін. ; за ред. В. Г. Гончаренка]. – [2-е вид., стереотип.]. – К. : Либідь, 2004. – 320 с.
15. Василевич А. П. Исследование лексики в психолингвистическом эксперименте : на материале цветообозначения в языках разных систем / А. П. Василевич. – М. : Наука, 1987. – 140 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Vygotskiy L. S. Myshleniye i rech [Thinking and Speech] / L. S. Vygotskiy. – M. : Labirint, 2001. – 368 s.
2. Tarasov E. F. Mezhekulturnoe obshchenie – novaya ontologiya analiza yazykovogo soznaniya [Intercultural Communication is a New Ontology Analysis of Linguistic Consciousness] / E. F. Tarasov // Etnokulturnaya spetsifika yazykovogo soznaniya [Ethnocultural Specificity of the Language Consciousness]. – Moskva, 1996. – 208 s.
3. Abramyan L. A. Idealno chi Idealne? (Kilka zauvazhen u khodi diskusiyi) [Ideal or Perfect? (A Few Comments during the Discussion)] / L. A. Abramyan // Pitannya filosofiyi [Philosophical Questions]. – 1987. – № 10. – S. 54–63.
4. Rubinshteyn S. L. Osnovy obshchey psikhologiyi [Basics of General Psychology] / S. L. Rubinshteyn. – SPb. : Piter Kom, 1999. – 720 s.
5. Leontev O. M. Diyalnist. Svidomist. Osobystist [Activity. Consciousness. Personality] / O. M. Leontev. – M. : Nauka. 1975 – 167 s.
6. Yudin E. G. Sistemnyy podkhod i printsyp deyatelnosti : metodologicheskie problemy sovremennoy nauki [The System Approach and the Principle of Activity : Methodological Problems of Modern Science] / E. G. Yuudin. – M. : Nauka, 1978. – 392 s.
7. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy : 170 000 sliv i slovospoluchen [Great Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language] / [uklad. i glav. red. V. T. Busel]. – K., Irpin : VTF "Perun", 2004. – 1440 s.
8. Romanchikov V. I. Osnovy naukovykh doslidzhen [Bases of Scientific Researches] : [navchalnyy posibnyk] / V. I. Romanchikov. – K. : Tsentr uchbovoyi literatury, 2007. – 171 s.
9. Chelyshkova M. B. Teoriya i praktika konstruirovaniya pedagogicheskikh testov [Theory and Practice of Designing Pedagogical Tests] / M. B. Chelyshkova. – M. : Nauka, 2001 – 359 s.
10. Ermolaev O. Yu. Matematicheskaya statistika dlya psikhologov [Mathematical Statistics for Psychologists] / O. Yu. Ermolaev : [uchebnik]. – [2-e izd., isp.]. – M. : Moskovskiy psikhologo-sotsialnyy institut : Flinta, 2003 – 122 s.
11. Terekhova D. I. Asotsiativnyy portret ukraintsiya ta rosiyanyna [Associative Portrait of a Ukrainian and a Russian] / D. I. Terekhova // Movoznavstvo [Linguistics]. – 1997. – № 6. – S. 43–50.
12. Entsiklopedychnyi slovnyk z derzhavnogo upravlinnya [Encyclopedic Dictionary of Public Administration] / [uklad. : Yu. P. Surmin, V. D. Bakumenko, A. M. Mikhnenko ta in. ; za red. Yu. V. Kovbasyuka, V. P. Troshynskogo, Yu. P. Surmina]. – K. : NADU, 2010. – 820 s.
13. Zhyvko Z. B. Slovnyk suchasnykh ekonomichnykh terminiv [Dictionary of Modern Economic Terms] / [Zhyvko Z. B., Zhyvko M. O., Zhyvko I. Yu.]. – L. : Kray, 2007. – 384 s.
14. Yurydychni termini : Tlumachnyi slovnyk [Legal Terms : Explanatory Dictionary] / [Goncharenko V. G., Andrushko P. P., Bazova T. P. ta in. ; za red. V. G. Goncharenka]. – [2-e vid., stereotip.]. – K. : Lybid, 2004. – 320 s.
15. Vasilevich A. P. Issledovaniye leksiki v psikholingvisticheskom eksperimente : na materiale tsvetoooboznacheniya v yazykakh raznykh sistem [Investigation of a Vocabulary in the Psycholinguistic Experiment : on the Material of Colour Terms in the Languages of Different Systems] / A. P. Vasilevich. – M. : Nauka, 1987. – 140 s.

Матеріал надійшов до редакції 14.01. 2014 р.

Онищук Н. О. Шкалирование как начальный этап свободного ассоциативного эксперимента.

В статье на основе материалов, полученных в ходе использования междисциплинарного метода шкалирования как средства объективации субъективного в восприятии лексики в психолингвистическом аспекте, показаны особенности проведения экспериментального отбора материала (способом шкалирования), представлены результаты проведенного измерения.

Ключевые слова: свободный ассоциативный эксперимент, шкалирование, стимульный список.

Onyshchuk N. O. Scaling as the Initial Stage of the Free Associative Experiment.

The article is based on the material obtained from the use of an interdisciplinary method of scaling as a means of objectification of the subjective in the perception of vocabulary in the psycholinguistic perspective. It is also shown the features of the experimental selection of the material (scaling method) and presented the results of the measurements. Scaling as a statistical method plays an important role in the modern studies under conditions of the proper organization. This method is also efficient in the linguistic studies. Specifically, our experiment shows the effectiveness of scaling as a method of obtaining the objective information from subjects-native speakers. On the basis of scaling we have formed an objective list of incentive lexemes for the future free associative experiment.

Keywords: free association experiment, scaling, list of incentive lexemes.